

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niiranen, Anna

Title: Olkatoppausten ja takatukan aikakausi : kadonnutta 1980-lukua etsimässä

Year: 2023

Version: Published version

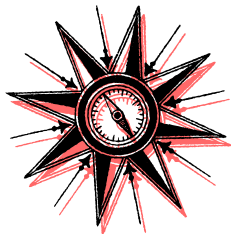
Copyright: © Agricola - Suomen humanistiverkko 2023

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Niiranen, A. (2023, 15.8.2023). Olkatoppausten ja takatukan aikakausi : kadonnutta 1980-lukua etsimässä. Agricolan kirja-arvostelut. <https://agricolaverkko.fi/review/olkatoppausten-ja-takatukan-aikakausi-kadonnutta-1980-lukua-etsimassa/>

AGRICOLA

SUOMEN HUMANISTIVERKKO

Etsi..

 KIRJAUDU

VALIKKO

 ARVOSTELUT

 LISÄÄ ARVOSTELU

JAA:

UUSIMM
AT
ARVOST
ELUT

11.9.2023 |
MARKO
HALONEN
Tarpeellinen
ja
monipuolinen
artikkelikokoelma
muinaisesta
Mesopotamiasta
ja sen
tutkimuksesta

5.9.2023 |
KAARINA
KILPIÖ
Oolannin
sota -laulua
käsittävissä
teoksessa
sokeri on
pohjalla

28.8.2023 |
KIMMO ELO
Itseriittoinen
ja
ylimielinen

Olkatoppausten ja takatukan aikakausi – kadonnutta 1980-lukua etsimässä

15.8.2023 | ANNA NIIRANEN

Olkatoppaukset, takatukka, kulutusjuhlat ja Mauno Koivisto. Tai kreppiraudat, juppikulttuuri ja suomalaiset naispapit. 1980-luku eli kasari elää vahvana ihmisten mielissä. Ajanjakso on vielä hyvin muistissa ja tavoitettavissa, sillä monet sen kokeneet ovat edelleen olemassa ja hyvissä voimissa. 1980-luvulla syntyneet viettävät kuluvalle vuosikymmenellä nelikymppisiä. Millaiseen

pintaraapaisu
Suomen EU-
aikaan

23.8.2023 |

PAULI

HEIKKILÄ

Kekkonen

juoksee ja

Kekkonen

matkustaa

mutta miten

käy

Kekkoselta

suhteet

lännen

tiedusteluun?

maailmaan me 1980-luvun lapset oikein synnyimme ja mitä ajasta muistamme?

Sarantola-
Weiss,
Minna: *Me
halusimme
kaiken:
1980-luvun
historiaa.* .
Siltala,
2022. 315
sivua. ISBN
978-952-
388-090-0.

UUSIMM
AT
KOMME
NTIT

Kaisu-Hillevi
Piirainen >>

Kristiina

Korjonen-

Kuusipuro:

200 vuotta

elämää

kosken

partaalla

Pappani kuoli
liian aikaisin ja
minä synnyin
liian
myöhään...emme
siis tavanneet
toisiamme.
Mummoni
Greta Kaisan ja
papan siskon
Marian
hautajaisissa...

Kaisu-Hillevi
Piirainen >>

Kristiina

Korjonen-

Vuosikymmenet on usein ollut tapana tiivistää pariin sanaan tai symboliin, jotka toisaalta luovat tunteen yhteisesti jaetusta, koetusta tai kuvitellusta ajanjaksosta ja toisaalta latistavat kokemukset ja muistot muutamaankin joskus mielivaltaiseenkin stereotypiaan. 1920-luku esitetään usein iloisena charlestonin ja mustien pikkumekkojen vuosikymmenenä, joka päättyi pörssiromahdukseen ja maailmanlaajuiseen lamaan. Mielikuvien 1950-luku taas oli kotirouvien ja Helsingin olympialaisten aikakausi, ja 1960-lukua symboloivat hippiliike ja e-pilleri. 1970-luku on hiljattain ehditty nimetä "pimeäksi vuosikymmeneksi", vaikka sen aikana taisteltiin tasa-arvon ja paremman maailman puolesta.

Mielikuvat ovat helposti tunnistettavia, mutta kuinka osuvia, yleistettäviä tai totuudenmukaisia ne ovat, onkin sitten toinen asia. Millaisia ovat 1980-lukuun eli kasariin liitetyt mielikuvat, muistot ja kokemukset? Helsingin kaupunginmuseon tutkimuspäällikkö Minna Sarantola-Weiss on koonnut yhteen kasarikokemuksia ja hahmotellut vuosikymmenen suurempia linjoja syksyllä 2022 ilmestyneessä teoksessaan *Me halusimme kaiken: 1980-luvun historiaa*. Kolmesataasivuinen aikamatka 1980-luvun Suomeen käsittelee muun muassa

Kuusipuro:
200 vuotta
elämää
kosken
partaalla

Antti
Lamminaho
(Nuojua) kuoli
1941...hän oli
isoisäni.

Riikka Szalai

>> **Jari**

Nikkola:
Maltillinen
mielipidepiirtäjä

Kari

**Suomalaisen
varjossa**

Kiitos

Eero Ahola

>> **Helena**

Pilke:

**Venäjän
strategiat ja
toimintalogiikat**

Kiovan

Rusista

Vladimir

Putiniin

Pakko kysyä
tähän kohtaan,
mihin perustuu
kirjoittajan
väite, että
Hruštšov
palautti Krimin
Ukrainalle?
Käsittäkseen se
ei koskaan ollut
kuulunut
Ukrainan...

Atro

Niiniluoto

>> **Jari**

Nikkola:
Maltillinen
mielipidepiirtäjä

Kari

**Suomalaisen
varjossa**

Muistan Kätsyn
piirroksia hyvin.
Otan osaa
poismenon
johdosta.

kulutuskulttuurin muutoksia, mediakentän ja ravintolaelämän kehitystä, ruokatapoja, kasarikotien sisustusta, kodinkoneita sekä muotia ja musiikkia. Kirjan näkökulma on pääkaupunkikeskeinen ja hyvin keskiluokkainen, eli aivan kaikkien 1980-luvusta se ei kerro.

Minna Sarantola-Weissilla (s. 1963) on museotyön ohella takataskussaan pitkä ja monipuolinen tietokirjailijan ura. Vuonna 2003 ilmestynyt *Sohvaryhmän läpimurto: Kulutuskulttuurin tulo suomalaisiin olohuoneisiin 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa* kuuluu jokaisen ajanjakson elämänmenosta ja designista kiinnostuneen kirjahyllyyn. Hän on käsitellyt myös suomalaisen puusepänteollisuuden historiaa sekä Stockmann-tavaratalon vaiheita yhdessä **Markku Kuisman, Anna Finnilän** ja **Teemu Keskisarjan** kanssa. Yksittäisistä vuosikymmenistä Sarantola-Weiss on aiemmin kirjoittanut 1970-luvusta teoksessaan *Reilusti ruskeaa: 1970-luvun arkea* (WSOY, 2008). *Me halusimme kaiken* on tietokirjana jatkumoa sille.

1980-LUKU - MURROSTEN AIKAKAUSI?

Tästä päivästä käsin 1980-luku tuntuu samaan aikaan tutulle mutta myös vieraalle. Sarantola-Weiss toteaa itsekin, kuinka vuosikymmen on vielä niin lähellä, että siihen on "vaikea ottaa etäisyyttä" (s. 294). Hän itse oli 1980-luvulla nuori helsinkiläinen historianopiskelija, "sählyskupolven" edustaja, joka aloitti yliopisto-opinnot vuonna 1982. Sarantola-Weissille aikakausi näyttäytykin jälkeenpäin nuoruuden kulta-aikana – hän kuului sukupolven "joka piti hauskaa ja kävi rockkonserteissa ja jonka elämä muuttui koko ajan vapaammaksi ja vauraammaksi" (s. 18). Ehkäpä Sarantola-Weiss edustaa kirjan otsikon "meitä", jotka halusivat kaiken ja saivat ainakin osan toivomastaan. Töitä löytyi helposti, ulkomaille pääsi interreilaamaan ja tulevaisuus näytti kaikin puolin valoisalle.

Aikakausi on siis hyvässä muistissa ja se tuntuu omakohtaisesti koetulle ja tutulle. Tuttuudessa piilee

kuitenkin monia vaaroja: historioitsijan pitäisi aina osata katsoa yhtä ihmistä laajemmalle ja myös suhtautua yksittäisen ihmisen muistijälkiin lähdekriittisesti. Ihmisen muisti kun tuppaa elämään omaa elämäänsä: muistot kerryttävät uusia muistoja ja omat muistikuvat sekoittuvat laajemman ihmisryhmän jakamiin niin sanottuihin sukupolvikokemuksiin. Toinen kompastuskivi on jälkiviisaus. Kuten kirjassa todetaan, 1980-lukua katsotaan hyvin useimmiten sitä seuranneen vuosikymmenen perspektiivistä. 1990-luvun alku oli syvintä lama-aikaa, jonka kuluessa edellisen vuosikymmenen aikana kerätty omaisuus haihtui monilta savuna ilmaan. Oli työttömyyttä, kahden asunnon loukkuja ja takausvelkoja. Niitä maksettiin useamman vuosikymmenten ajan, ja kokemukset olivat kipeitä. 1990-luvun lama-aika on nähty monesti 1980-luvun hybrisen päätepisteenä, moraalisen opetuksena ja jonkinlaisena kollektiivisena kostonä: kun on varomaton ja lentää liian lähelle aurinkoa, siivet sulavat.

Millainen 1980-luku oikein oli? Sarantola-Weiss tiivistää ajanjakson kirjansa kiitoksissa: "1980-luku oli hyvin monimuotoinen ja rikkinäinen vuosikymmen" (s. 294). Näin voi tietenkin kuvata myös vuosikymmeniä ennen ja jälkeen 1980-luvun. Ei voi kuitenkaan kiistää, etteikö 1980-luku olisi kiinnostava vuosikymmen – sen aikana nähtiin suomalaisten yleinen elintason nousu ja taajamista tuli yhä vetovoimaisempia. Suomalaisten suuri muuttoaalto kaupunkeihin oli tapahtunut jo 1970-luvun aikana, mutta seuraavan vuosikymmenen aikana elämänmeno urbaanimpaan suuntaan vain kiihtyi. Hyvinvointivaltio oli voimissaan ja työllisyys oli korkealla. Köyhiäkin toki oli, mutta heistä *Me halusimme kaiken* ei kerro.

Suomesta oli hiljalleen kehittymässä maa, joka maisteli etelän outoja hedelmiä kuten kiivejä ja avokadoja, lämmitti eineksiä mikroaaltouunissa ja nauhoitti televisio-ohjelmia VHS-kaseteille ja musiikkia C-kaseteille. Ihmisten vapaa-aika lisääntyi ja suomalaiset myös matkustelivat yhä enemmän. Mediakulttuurin muutos synnytti uusia kaupallisia radiokanavia ja uuden sukupolven lehtiä, kuten *Imagen* ja *City-lehden*. Uutisia saattoi seurata Teksti-

Tv:n kautta, mikä irrotti tiedonvälityksen television ja radion säännöllisten uutislähetysten rytmistä.

Muutosta oli tapahtumassa myös asenteissa, vaikka se ei ehkä aikalaisille aina selvästi näkynytäkään. Esimerkiksi naisten asema oli käymistilassa ja naiset pyrkivät työelämässä uusille aloille. Yhtenä hyvin dokumentoituna muutoksena ensimmäiset naispapit vihittiin Suomessa virkoihinsa vuonna 1988. Vanhat asenteet olivat silti vielä voimissaan. Tasa-arvon näkökulmasta 1980-luvun yleisilmapiiri tuntuu tunkkaiselle ja seksistiselle: naisia ”tytöteltiin, mutta vaativa nainen sai kuulla olevansa hankala tai vanha akka” (s. 27). Naiset tekivät palkkatyötä kodin ulkopuolella, mutta heidän oletettiin hoitavan myös perhe-elämän, kodin ja kasvattavan lapset. Poliitikassa hyvä nainen odotti saunan ulkopuolella, kun miehet saunoivat ja tekivät tärkeitä päätöksiä lauteilla istuessaan. Johtajanpaikoille naisia pääsi vain harvakseltaan. Kuvaavana esimerkkinä Sarantola-Weiss mainitsee keskustelun, jota käytiin naisjohtajien tunne-elämän taidoista. Media myös ”yritti pehmentää menestyvien naisten menestystä tuomalla esiin avuttomuutta tai kokemattomuutta” (s. 83).

Vaikka yleiset asenteet pysyivät edelleen melko jyrkkinä, samanaikaisesti seksuaalivähemmistöjen asemassa tapahtui myös pieniä parannuksia. Vuosikymmenen alkupuolella homoseksuaalisuutta ei enää Suomessa luokiteltu sairaudeksi. Muutos tautiluokitukseen tehtiin vuonna 1981. Rikoslaista homoseksuaalisten tekojen kriminalisointi oli poistunut vuosikymmen aikaisemmin eli vuonna 1971.

Uusi uhka oli kuitenkin jo ovella: HI-viruksen aikaansaama immuunikato eli AIDS herätti 1980-luvulla kauhua ja yleistä moraalipaniikkia. Aidsista tuli vuosikymmenen aikana pelkoa herättänyt tauti, joka liitettiin ennen kaikkea homomiehiin. Vaikka AIDS koskettikin harvoja suoraan, se määritteli pitkälti sen, miten ehkäisyyn ja seksitauteihin (joita kutsuttiin nimellä ”sukupuolitaudit”) suhtauduttiin ja millainen sävy esimerkiksi koulujen sukupuolivalistuksessa oli 1990-luvulla. Homouteen

liitettiin edelleen paljon häpeää ja ennakkoluuloja, ja monet tasa-arvoa ajavat hankkeet olivat vielä kaukana tulevaisuudessa.

SUKUPOLVIKOKEMUKSIA - KEKKOSESTA KOIVISTOON

Mauno Koivisto Kotkassa 1986.

Kuva: Sorvoja, Lauri (kuvaaja), Museovirasto, JOKA Journalistinen kuva-arkisto, Lauri Sorvojan kokoelma. [Linkki lisenssiin.](#)

1980-luvun alkupuoli oli todellinen aikakaudenvaihdos suomalaisessa politiikassa. Maata yli kahden vuosikymmenen ajan johtanut presidentti **Urho Kekkonen** (1900–1986) luopui vallasta syksyllä 1981 ja uudeksi presidentiksi nousi pääministeri **Mauno Koivisto** (1923–2017). Koivisto luotsasi Suomen 1980-luvun läpi – ensin kesken virkakautensa eronneen Kekkonen sijaisena, sitten vuoden 1982 vaalit voittaneena tasavallan presidenttinä. Koiviston toinen virkakausi päättyi vuonna 1994. Meille kasarilapsille Mauno Koivisto – eli tuttavallisemmin *Manu* – oli lapsuuden presidentti, siinä missä aikaisempi sukupolvi muisti Kekkonen kaljun ja laatikonmuotoiset silmälasit.

Suhteet Neuvostoliittoon määrittivät Suomen ulkopoliittista asemaa myös 1980-luvulla. Idänkauppa oli edelleen merkittävä taloudellinen tekijä, vaikka länsivienti kasvoi koko ajan ja kulttuurisia vaikutteita haettiin useimmiten juuri lännestä. Sarantola-Weiss määrittelee

kirjassa suomalaisten suhtautumista itäiseen naapuriin: ”neuvostoliittolaisuus ja venäläisyys kiinnostivat ja herättivät uteliaisuutta, mutta kiinnostus ja uteliaisuus kietoutuivat usein vastenmielisyyteen ja pelkoon, joiden ilmaisemiseen ei ollut tilaa julkisuudessa” (s. 31). Varsinkin suurvaltojen ydinasekilpailu herätti paljon pelkoja. Eräänlainen sukupolvikokemus oli myös Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuus huhtikuussa 1986, vaikka tietoja itse onnettomuudesta tihkuikin julkisuuteen hitaanlaisesti. Monet muistanevat ainakin huolen siitä, saattoiko marjoja ja sienä kerätä metsistä ja oliko lasten turvallista leikkiä ulkona.

Neuvostoliitto eli 1980-luvulla viimeisiä vuosiaan. Neuvostoliiton johtoon nousi 1980-luvun toisella puoliskolla **Mihail Gorbatšov** (1931–2022), joka pyrki avoimuuteen (*glasnost*) ja neuvostojärjestelmän uudelleenrakentamiseen (*perestroika*). Suurin muutosliike ei kuitenkaan ollut Gorbatšovin hallinnassa, ja 1980-luvun kuluessa Eurooppaa jakaneen rautaesiripun mureneminen alkoi tapahtua asteittain. Konkreettinen muuri eli Berliinin muuri murtui loppuvuodesta 1989 ja Saksat – siis entinen Saksan demokraattinen tasavalta eli tuttavallisemmin Itä-Saksa ja Saksan liittotasavalta eli Länsi-Saksa yhdistyivät seuraavana vuonna. Kommunistisesta hallinnosta hankkiuduttiin eroon myös muissa itäblokin maissa. Ilmassa oli optimismia kylmän sodan aikaisten jännitteiden purkautumisesta. Neuvostoliiton kyljessä kyhjötellyt Suomikin saattoi liittyä Euroopan Unioniin vuonna 1995.

Toisaalta 1980-lukuun on liitetty myös sanat yksilökeskeisyys, hedonismi, narsismi ja ylikulutus. Yksilö nousi esiin 1970-luvun poliittisuutta ja yhteisöllisyyttä ihannoineen kollektiivi-ideaalin jälkeen. Markkinoiden säätelyä purettiin ja kuluttamista alettiin ihannoida ainakin tietyissä piireissä. Vuosikymmenen kulutuskulttuurin ja hedonismin symboliksi nostettiin juppi (*young urban professional*), joka tienasi ja myös käytti paljon rahaa. Juppi oli urbaani menestyjä, joka työskenteli bisnesmaailmassa tai mainostoimistoissa, matkusteli ulkomailla ja harrasti ravintolalounaita ja -

illallisia. Hän myös pukeutui näyttävästi ja kalliisti. Jupin vastakohta oli juntti, joka ei osannut käyttäytyä kansainvälisessä ilmapiirissä ja oli kaikessa ulosannissaan auttamattoman maalainen.

Vaikka yksilöä palvottiinkin, Sarantola-Weiss toteaa kirjassaan, ettei yksilöllisyyttä ja sen tuomaa yksinäisyyttä ”pidä korostaa liikaa. 1980-lukulaiset tekivät paljon asioita ryhmissä, ja sählykin oli joukkuepeli” (s. 286).

Mielenkiintoinen on myös Sarantola-Weissin huomio, että 1980-luvun jupiksi on jälkikäteen identifioitunut vain harva ja että ”elämäni juppina -tyyppistä muistelua on varsin vähän” (s. 295). Juppeudesta tuli 1990-luvulla huonon maun, pröystäilyn, ahneuden ja yltäkylläisyyden symboli, mitä vasten on kiinnostavaa huomioida, että moni 2020-luvulla elää itse asiassa varsin samankaltaista elämää kuin jupit neljä vuosikymmentä aiemmin. Juppeudesta on siis tietyllä tavalla tullut valtavirtaa, vaikka nimitys ’juppi’ onkin jäänyt 1980-luvun kulutusjuhlien aikaisiin vuosiin.

VESISÄNKYJEN JA LEIPÄKONEIDEN SUOMI

Me halusimme kaiken käsittelee paljon myös materiaalista kulttuuria. Materia on läsnä ihmisten jokapäiväisessä arjessa ja se myös luo kokemuksia yhteisesti jaetusta menneisyydestä. Suomalaisten materiaallinen elintaso nousi 1980-luvulla yleisesti ja tämä näkyi myös kotien varustelutasossa. Omistusasumisesta tuli monien päämäärä ja haaveena oli usein omakotitalo. Ihanteena oli asunto, jossa oli keittiön ja olohuoneen lisäksi ainakin vanhempien makuuhuone ja lasten omat huoneet. Useimmat suomalaiset asuivat todellisuudessa kuitenkin edelleen melko ahtaasti. Sarantola-Weiss liittää aikakauden arkkitehtuuriin ainakin elementti- ja laattasaumat, tiilen, karkkivärit ja kermansävyt. Klinkkeriä käytettiin paljon rakennusten julkisivuissa, mikä näkyy katukuvassa yhä edelleen.

Suomalaiskoteja sisustettiin ahkerasti. Keittiön kaapeissa oli edelleen Arabian astioita, ja olohuoneessa oli tietosanakirjasarjan, valokuvakehyksiä ja matkamuiistoja

sisältävä kirjahylly ja nahkasohva. Seinille nostettiin isoja viuhkoja ja palapeilejä. Trendivärejä olivat harmaan sävyt, violetti, musta, roosa, pinkki ja aprikoosi. Myös sähkönsinistä ja mintunvihreää käytettiin paljon sekä vaatetuksessa että kodinsisustuksessa. Sisustuslehtien jutuissa kalustemateriaaleina suosittiin kromia, lasia, kiveä ja rottinkia, mutta todellisuudessa kalusteet olivat monesti edelliseltä vuosikymmeneltä tuttua lastulevyä. Etelänmatkojen innoittamina suomalaiset remontoivat asuntoihinsa kaarellisia oviaukkoja ja rapattuja seiniä. Poreamme oli ylellisyyden huipentuma, johon harvoilla tosin oli oikeasti varaa. Jupeilla saattoi olla kotonaan myös kuntopyörä tai soutu-laite. Moni muistaa vuosikymmeneltä myös hyllyvän lämpöisen vesisängyn.

Koteja koneistettiin urakalla. Keittiöihin tulivat mikroaaltouunit, vohveliraudat ja leipäkoneet. Puhelut soitettiin lankapuhelimilla, joita varten joillakin oli oma, kätevästi istuimen ja pienen pöytätason yhdistänyt puhelinpöytä eteisessä. Kotikaupungin ulkopuolelle soittaessa tarvittiin suuntanumero, paksusta paperisesta puhelinluettelosta etsittiin numerot ja osoitteet ja keltaisilta sivuilta löytyivät yritysten yhteystiedot. Televisio oli useammassa suomalaiskodissa, ja 1980-luvulla siitä voitiin jo katsoa värikuvaa. Televisiosta seurattiin uutisten lisäksi *Velipuolikuuta*, *Hymyhuulia* ja *Reinikaista* ja kansainvälisistä sarjoista *Dynastiaa*, *Dallasia*, *Ritari Ässä* ja *Vuoristosairaala*. Itse muistan parhaiten *Ihmemiehen* sekä *Olipa kerran elämä* – ja *Taotao, pieni pandakarhu* -animaatiosarjat. Kansa rakasti myös erilaisia kisailuohjelmia, kuten *Levyraatia*, *Kymppitonnia*, *Napakymppiä* ja *Ruutuysia*, joita lapsetkin seurasivat.

OLKATOPPAUSTEN JA PATELLAVÖIDEN AIKAKAUSI

Millaista 1980-luvun muoti ja pukeutuminen sitten olivat? Jos 1970-luvusta tulevat mieleen ensimmäisenä suuret painokuviot ja printit, leveälahkeiset housut ja pitkähelmaiset etnistyylliset mekot, 1980-luku yhdistyy heti olkatoppauksiin. Pukeutumisessa oli geometrisyyttä ja vaatteissa oli usein kolmiomainen muoto: hartiat olivat

korostetun kulmikkaat ja housunlahkeet tai hameenhelma kapenivat alanpäin. Vastapainona kulmikkuudelle nähtiin myös historiasta ammentava uusromanttinen tyyli, joka toi muotiin pitsit, ylisuuret röyhelöiset paitapuserot, rusetit ja pöyhkeät tukat. Takatukka on jäänyt monelle mieleen 1980-luvulle tyypillisenä kampauksena. Toinen kasarihitti oli permanentattu tukka. Näitä spanielinpäitä muistan itse nähneeni paljon vielä 1990-luvulla.

Vapaa-ajan lisääntymisen myötä myös erilaisten vaatteiden määrä lisääntyi ihmisten vaatekomoeroissa. Materiaaleista joustava college (eli "kolitsi") sekä hiekkapesty farkkukangas olivat muodikkaita. Ihmiset harrastivat urheilua ja eri lajeja varten hankittiin omat asut (lukuun ottamatta sitä suurta kansanosaa, joka urheili edelleen vanhoissa vaatteissaan).

Aerobic-innostuksen myötä naisilla nähtiin jumppapukuja ja säärystimiä, mutta myös muita suosikkilajeja, kuten golfia, tennistä, squashia ja laskettelua varten tarvittiin omat välineet ja vaatteet. Mallia pukeutumiseen voitiin ottaa elokuvista ja TV-sarjoista. Moni muistaa vieläkin *Miami Vice* -sarjasta bleiserien käärityt hihat ja takin alta pilkistävän T-paidan. Kokonaisuuden kruunasi rusketus. Varakkaammat makasivat solariumeissa, mutta myös etelänmatkalta saattoi saada rusketusta ihoonsa.

1980-luvun muodissa näkyivät muun muassa olkatoppaukset ja takatukat. Kuva: Pulkkinen, Kari Rainer (kuvaaja), Museovirasto, JOKA Journalistinen kuva-arkisto, Kari Pulkkinen kokoelma. [Linkki lisenssiin.](#)

Rusketukseen liitettiin mielikuvia menestyksestä, varallisuudesta ja ulkoilullisesta elämäntyylistä. Auringonoton vaaroista puhuttiin vähemmän, mutta otsonikato herätti paljon huolta. Itse muistan myös Keski-Euroopan metsiä uhanneet haposateet.

Väreissä oli valinnanvaraa. Jos vuosikymmenen alkupuoli oli ollut vielä ruskeavoittoista, kevyet pastellivärit ja voimakkaat sähkönsinisen ja kirkkaanpunaiset sävyt alkoivat yleistyä. Neonvärit sattuivat silmiin. Vaatteiden yksityiskohdissa oli glamouria: bleisereiden hihoissa oli suuret kultaiset napit ja vyöt olivat leveitä. Joustava patellavyö voisi olkatoppausten ohella olla hyvin yksi 1980-luvun symboleista, samoin erilaiset hikipannat. Koruissa suosittiin suuruutta ja näyttävyyttä. Kultaa ja helmiä käytettiin paljon, mutta myös värikästä muovia.

VALKOINEN, MUSTA VAI KULTAINEN KAHDEKSANKYMMENTÄLUKU?

Me halusimme kaiken on kunnianhimoinen yleisesitys suomalaisen keskiluokan 1980-luvusta. Se on kirjoitettu tietyn ajallisen etäisyyden päästä, mutta omakohtaisuus ja itse koettu aikakausi näkyvät koko ajan Minna Sarantola-Weissin tekstin taustalla. Mikään muistelmateos *Me halusimme kaiken* ei silti ole: kirja pohjautuu laajaan sanoma- ja aikakauslehtiaineistoon sekä taustakirjallisuuteen. Kirjassa on viitteet ja loppuun on listattu lähteet, tutkimuskirjallisuus sekä kirjan käyttöä helpottava henkilöhakemisto. Teos epäilemättä kuitenkin herättää lukijoissaan muistoja ja saa pohtimaan, miten omat muistikuvat ja kokemukset sopivat kirjan luomaan kehikkoon. Itse jäin miettimään erityisesti suomalaiskaupunkien muutosta. Kaupunkikuva oli 1980-luvulla aika erilainen: kivijalkakauppoja oli paljon, pankkeihin pääsi sisään asioimaan ja isot kauppakeskukset olivat Helsingin ulkopuolella vielä melko harvinaisia. Kaupunkeja rakennettiin pitkälti autojen ehdoilla.

Kirja rakentuu viiteentoista lukuun, jotka käsittelevät muun muassa 1980-luvun suomalaista yhteiskuntaa,

talouselämää, ruokatapoja, taidekenttää ja vapaa-aikaa sekä vihreän liikkeen syntyä. Viimeinen lyhyt luku päättyy vuosikymmenen päätökseen eli vuoteen 1989: siinä kurkistetaan jo varovaisesti siihen, mitä seuraavaksi oli tulossa. Teokseen sukeltamista ja orientoitumista koko aiheeseen auttaa alkuun koottu kronologinen listaus 1980-luvun keskeisistä tapahtumista. Kirjan yleinen tyyli on muutoinkin hivenen luettelomainen. Monesta ilmiöstä ja asiasta sanotaan sananen taikka pari, mutta kovin syväälle ei käsittelyssä mennä. Sarantola-Weiss kirjoittaa melko toteavaan tyyliin, mutta maustaa tekstiä sitaateilla ja omilla muistoillaan. Vaikka Helsinki hallitseekin teoksen maantieteellistä maisemaa, 1980-luvun itse kokeneet ja sen läpi eläneet löytänevät kirjasta silti tarpeeksi samaistumispintaa. Kirjan voi siis hyvin antaa lahjaksi vaikkapa nelikymppisiä viettävälle kasarilapselle.

Matti Nykänen Salpausselän kisoissa Lahdessa 4.3.1983.

Kuva: Heinonen, Helge (Kuvaaja), Museovirasto, JOKA Journalistinen kuva-arkisto, Helge W. Heinosen kokoelma. [Linkki lisenssiin.](#)

Kuvituksena kirjassa on käytetty 1980-luvun valokuvia, mainoksia sekä kirjojen, lehtien ja levyjen kansia. Sivuilla seikkailevat niin Mattel-letuyhtiön luoma muovinen *He-Man* -hahmo, mäkikotka **Matti Nykänen** kuin Saarioisten einespitsakin. Henkilökohtaisuutta lisäävät Sarantola-Weissin kotiarkiston aineistot. Ulkoasultaan kirjan taitto mukailee 1980-luvun graafista ilmettä fontteineen ja värimaailmoineen. Jos *Reilusti ruskeaa* hehkui 1970-luvun

ruskean, punaisen ja oranssin sävyissä, kasarikirja on valkoista, mustaa ja kultaa. Painojälki on osassa kirjaa kuitenkin melko hailakan oloista, eikä beigen (joka sisälehdillä saa edustaa kultaa) ja valkoisen yhdistelmä toimi kunnolla. Ilta-aikaan lampun valossa lukien oli vaikea saada selvää hennon beigellä painetusta printistä. Sama koskee myös teoksen kantta. Kirjakaupassa mustavalkoinen kansikuva – vaikkakin hauskasti filminauhaksi sommiteltu – hukkuu hyllyssä muiden värikkäämpien kirjankansien joukkoon. Kävelin itse kaupassa kirjan ohi pari kertaa, vaikka se oli nostettu myymälässä näkyvästi esille.

1980-luku näyttäytyy tietenkin kaikille pohjimmiltaan omanlaisenaan. Olen itse kahdeksankymmentäluvun lapsi. Monet kirjassa käsitellyistä asioista olivat lapsen maailmassa kaukaisia, niitä ei ollut olemassa ollenkaan tai ne sekoittuvat muistikuvissa 1990-lukuun. Kasvoin keskiluokkaisessa perheessä, mutta meillä ei harrastettu ravintoloita, vietetty kulutusjuhlia eikä syöty eineksiä. Minulle 1980-luvusta ovat jääneet mieleen isotupsuiset pipot, fuksianpunaiset collegevaatteet ja kreppiraudatut hiukset. Omat muistoni sijoittuvat enemmän vuosikymmenen loppupuolelle ja ne ovat lapsen muistoja. Juppikulttuurista en tiennyt mitään. Lacosten krokotiilimerkkiä opin kyllä varomaan. Se oli huonon maun symboli.

Seuraavaksi Minna Sarantola-Weiss voisi 1970- ja 1980-lukujen jälkeen siirtyä loogisesti seuraavaan vuosikymmeneen eli 1990-lukuun, *ysäriin* – millainen olikaan tuo lama-ajan leimaama aikakausi, jonka aikana maailmankartta muokkautui uuteen muotoon, nuoriso pukeutui flanellipaitoihin ja Leviksen viisinollaykkösiin ja televisiosta katseltiin *Frendejä*, *Salaisia kansioita* sekä *Sinkkuelämää* ja *Twin Peaks* -sarjoja. Mille 1990-luku näyttää nyt – turvallisen välimatkan takaa tarkasteltuna?

LISÄTIETOJA

- [Me halusimme kaiken. 1980-luvun kulttuurihistoriaa \(Yle Areena\)](#)

KIRJOITTAJA

Anna Niiranen, FT, tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto.

✉ anna.ainoa@gmail.com

AVAINSANAT: [1980-luku](#) / [kulttuurihistoria](#) / [lähihistoria](#) / [sukupolvikokemukset](#) / [Suomi](#)

KOMMENTOI

Vain omalla nimellä kirjoitetut kommentit julkaistaan. Sähköpostiosoitettasi ei julkaista. Pakolliset kentät on merkitty *

Kommentti *

Nimi *

Sähköpostiosoite *

Kotisivu

Tallenna nimeni, sähköpostiosoitteeni ja kotisivuni tähän selaimeen seuraavaa kommentointikertaa varten.

LÄHETÄ KOMMENTTI

protected by reCAPTCHA

[Privacy](#) - [Terms](#)

SIVUKARTTA

ETUSIVU

AJANKOHTAISTA ▾

TAPAHTUMAT ▾

[LISÄÄ TAPAHTUMA](#)

ILMOITUKSET ▾

[APURAHAT](#)

[ARTIKKELIPYYNNÖT](#)

[TUTKIMUSPYYNNÖT](#)

[TYÖPAIKKAILMOITUKSET](#)

[LISÄÄ ILMOITUS](#)

JULKAISUSEURANTA ▾

[EHDOTA JULKAISUA](#)

[SEURATTAVAKSI](#)

KESKUSTELU

LÄHTEILLE ▾

[EHDOTA AINEISTOA](#)

AGRICOLA - SUOMEN HUMANISTIVERKKO

Agricola on humanististen tieteenalojen sähköinen "ABCkiria". Se on vuonna 1996 perustettu yliopistojen historian laitosten, arkistojen, seurojen, museoiden ja kirjastojen yhteishanke.

[LUE LISÄÄ](#)

Agricolan toimittaja

Jenna Herva

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

20014 Turun yliopisto

Vastaava päätoimittaja (emeritus)

Tapio Onnela

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

20014 Turun yliopisto

Kommentteja, korjauksia, linkkiehdotuksia ja muita viestejä voi lähettää myös

JULKAISUT ▾

TIETOSANOMAT

ARVOSTELUT ▾

LISÄÄ KIRJA-ARVOSTELU

AGRICOLAN JULKAISUSARJA

AVAINSANAT

TIETOA SIVUSTOSTA ▾

TIETOSUOJASELOSTE

OMA AGRICOLA ▾

KIRJAUDU SISÄÄN

REKISTERÖIDY

MUOKKAA PROFIILIA

SALASANAN PALAUTUS

KERRO VIRHEESTÄ SIVUSTOLLA

sähköpostitse osoitteeseen

TOIMITUS@AGRICOLAVERKKO.FI

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

SUOMEN MUSEOLIITTO
FINLANDS MUSEIFÖRBUND
FINNISH MUSEUMS ASSOCIATION

TIETEELLISTEN SEURAIN VALTUUSKUNTA
VETENSKAPLIGA SAMFUNDENS DELEGATION
FEDERATION OF FINNISH LEARNED SOCIETIES

WSOY:n
kirjallisuussäätiö

